
РОЛЬ ІНСТИТУТУ ЯК СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ УНІВЕРСИТЕТУ У НАУКОВОМУ ТА НАВЧАЛЬНО- МЕТОДИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Метою створення Інституту є організація і проведення досліджень за основними гуманітарними спеціальностями університету.

Інститут є складовою частиною ЗакДУ. Структура: відділи – етнополітики та євроінтеграції; правового та науково-методичного забезпечення; сектор – комп'ютерно-аналітичного і програмного забезпечення; лабораторія – соціологічних досліджень регіонально-євроінтеграційної проблематики.

Центральне місце в роботі Інституту займають дослідження актуальних проблем європейської та євроатлантичної інтеграції України на основі моніторингу проблематики в Закарпатті, її узагальнення і обговорення на міжнародних науково-практичних конференціях, “круглих столах” та семінарах науковців і студентів ЗакДУ.

I. Напрями роботи.

Навчально-наукова діяльність здійснюється за участі усіх працівників Інституту у викладанні провідних дисциплін для магістрів і спеціалістів Інституту міжнародних відносин та юридичного Інституту ЗакДУ, у розробці науково-методичних та навчальних посібників і підручників з актуальних проблем євроінтеграційного зовнішньо-політичного курсу держави, дослідженні актуальних проблем і стратегічних пріоритетів, інтеграційних процесів; геополітики і геостратегії та національної безпеки України в умовах глобалізації на сучасному етапі; пріоритетних напрямів міжрегіонального, транскордонного співробітництва; проблем гармонізації законодавства України до вимог ЄС; міграційних процесів, шляхів мінімізації і подолання негативних наслідків розширення ЄС для України, виробленні практичних ре-

комендацій на підставі проведених досліджень за участю вчених-науковців підрозділів НАН України, викладачів і студентської ради ЗакДУ; Представництва МЗС України; Регіонального відділення НІСД; структурних підрозділів ОДА.

Для виконання основних завдань Інститут координує свою діяльність і співпрацює на основі двосторонніх договорів з:

- Представництвом МЗС України в м. Ужгороді;
- Регіональним філіалом Національного інституту стратегічних досліджень у м. Ужгороді;
- Закарпатською державною обласною адміністрацією та Закарпатською обласною радою;
- Управлінням міграційної служби Державного комітету України у справах національностей та міграції;
- Центром українсько-угорського регіонального розвитку.

II. Результатом спільної роботи Інституту з названими структурами стали:

а) створення і функціонування громадського адвокатського бюро та групи інформаційно-аналітичного забезпечення на допомогу Представництву МЗС України в м. Ужгороді і підготовка інформацій та пам'яток громадянам України, які виїжджають за кордон. Співпраця отримала позитивний відгук МЗС України;

б) спільно з договірними структурами підготовлені і проведені міжнародні науково-практичні конференції:

- "Актуальні проблеми і стратегічні пріоритети України в європейських регіонально-інтеграційних процесах: практика і досвід Закарпаття" в квітні 2006 р. За результатами конференції випущений Науковий вісник "Міжнародні відносини та інтеграційні процеси в Україні: стан, проблеми, перспективи";

- "Україна на перехресті геополітичних інтересів: сучасна українська геостратегія" в грудні 2006 р. За її наслідками випущений Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції.

Достатньо високий рівень проведення названих заходів було забезпечено завдяки участі у них:

1. Хандогія Володимира Дмитровича – заступника Міністра закордонних справ України;

2. Майбороди Олександра Микитовича – заступника директора Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України;

3. Віднянського Степана Васильовича – завідувача відділу всесвітньої історії і міжнародних відносин Інституту історії України НАН України;

4. Генеральних консулів сусідніх країн-членів ЄС: Словаччини та Угорщини, а також Генерального консула Російської Федерації у м. Львові.

Учасниками конференцій були десять докторів історичних наук, професорів Закарпатського державного університету, Ужгородського національного університету та академічних підрозділів НАН України.

Працівниками Інституту розроблені науково-методичні посібники та навчальні підручники для студентів із спекурсів:

- “Проблеми і перспективи входження України в Європейський Союз”;
- “Теорія і практика транскордонного співробітництва в системі міждержавних відносин”;
- “Проблеми національної та регіональної безпеки”;
- “Механізми гармонізації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” та інші.

З початку 2007 року Інститут провів дві зустрічі студентів випускних курсів Інституту міжнародних відносин університету з Генеральним консулом Російської Федерації у м. Львів – Гузеєвим Євгеном Федоровичем, директором Департаменту консульської служби МЗС України Базилевським Борисом Миколайовичем та іншими високопосадовцями, які поряд з інформаціями про стан відносин з сусідніми державами відповіли на численні запитання студентів.

III. Основоположними Концептуальними завданнями Інституту як структурного підрозділу ЗакДУ є базові геостратегічні орієнтири України і місце в них Закарпаття:

По-перше, саме в Закарпатській області проходить лінія Державного кордону України з країнами – членами ЄС і НАТО: Польщею, Румунією, Словаччиною, Угорщиною, що дозволяє не в теоретичному, а практичному вимірі щоденно знайомитись з позитивами і негативами європейської та євроатлантичної інтеграції у наших сусідів та брати краще в ході реального співробітництва щодо напрацювання складових механізму взаємовідносин з Євросоюзом і НАТО.

По-друге, саме в Закарпатті протягом віків проживає значна кількість національних меншин – угорців (150 тис. чол.), румунів (50 тис.чол.), словаків (5 тис. чол.), поляків та інших національностей. Вони, маючи рідних, близьких і знайомих в сусідніх країнах Євросоюзу і НАТО, з якими постійно спілкуються, є носіями об'єктивної інформації про стан справ у цих країнах. У той же час у школах області з угорською, румунською та словацькою мовами навчання, у Берегівському угорському педагогічному інституті навчається молодь, частина якої щорічно вибуває на постійне місце проживання на свою мовну батьківщину, підтримуючи постійні зв'язки з Україною і впливаючи на формування громадської думки щодо її членства в ЄС і НАТО.

По-третє, розширення ЄС у 2004-2007 рр. і виникнення спільного українсько-євросоюзівського кордону об'єктивно зумовили для України сприятливу ситуацію для додаткових інтеграційних можливостей, враховуючи наявність транскордонних газових, транспортних, енергетичних артерій, які проходять через Закарпаття: газопроводи “Прогрес”, “Уренгой–Помари–Ужгород”, нафтопровід “Дружба”, енергосистема “Мир”, 3-й та 5-й міжнародний Критський автотранспортні коридори, розгалужену прикордонну залізничну мережу та інше. Саме це та ряд інших об'єктивних факторів дає підстави, на нашу думку, аргументувати подання нами запиту на участь у конкурсі.

Останніми роками в умовах проголошення пріоритетності європейського та євроатлантичного курсу України

особлива увага приділяється питанню підготовки кадрів у цій сфері з метою формування кадрового потенціалу для забезпечення реалізації стратегічного зовнішньополітичного курсу України, спрямованого на створення передумов для можливого набуття членства в ЄС та НАТО. З огляду на це концептуальними завданнями Інституту на найближчий період є:

- Науково-методичне забезпечення підготовки магістрів державного управління у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України.

- Прилучення до перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України спільно із Закарпатською державною адміністрацією та Закарпатською обласною радою (науково-методичне забезпечення цього процесу).

- Соціологічний моніторинг з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України.

- Проведення міжнародних наукових конференцій та “круглих столів” з тематики Інституту.

- Роз’яснювальна робота з метою підвищення поінформованості населення щодо перспектив і наслідків вступу України в ЄС і НАТО.

- Вироблення практичних рекомендацій на підставі проведених досліджень. Видавнича діяльність Інституту.

Зважаючи на викладене вище, головним завданням наукових досліджень на перспективу Інститут вважає дослідження теми: “Реалізація євроінтеграційних пріоритетів в Закарпатті: стан, проблеми, перспективи”.

З цією метою розроблено механізм реалізації зазначених концептуальних завдань, який зокрема включає:

- науково-методичне забезпечення підготовки магістрів державного управління у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України:

- а) розробка та пілотне впровадження у навчальний процес вищих навчальних закладів Закарпаття модулів навчальних дисциплін для підготовки магістрів державного управління за спеціалізаціями:

-
- “Нормативно-правове забезпечення курсу України на європейську та євроатлантичну інтеграцію”;
 - “Проблеми і перспективи входження України в ЄС”;
 - “Державне управління процесами євроатлантичної інтеграції України”;
 - “Україна в європейських і євроатлантичних процесах в умовах глобалізації”:

б) розроблення циклу лекцій для включення до змісту навчального плану вищої школи (напряму 0304 “Міжнародні відносини” спеціальності 6030400 “Країнознавство”) з питань, пов’язаних з проблемами міжнародної безпеки, європейської інтеграції та співробітництва України з НАТО (“Стратегічна концепція Альянсу”; “Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору”; “Особливості зовнішньої політики та політики безпеки, що впливають з Цільового Плану Україна–НАТО на 2007 рік”; “Державна програма Інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2004–2007 рр.”; “Сутність і зміст Інтенсифікованого діалогу між Україною і НАТО”; “Відмінності між НАТО та ЄС як міжнародних міжурядових організацій”; “Структура та основи функціонування НАТО”).

- Прилучення до перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України спільно із Закарпатською державною адміністрацією та Закарпатською обласною радою (науково-методичне забезпечення цього процесу).

Навчально-методичне та організаційне забезпечення проведення регіональних семінарів “Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції” для державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування п’ятої-сьомої категорій згідно із законами України “Про державну службу” та “Про службу в органах місцевого самоврядування” з метою підвищення практичних навичок вирішення проблем державного управління у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції (спільно з Центром підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування при Закарпатській обласній державній адміністрації).

- Соціологічний моніторинг з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України:

- а) розробка методології проведення соціологічних досліджень щодо визначення ставлення населення до процесів євроатлантичної інтеграції України;

- б) апробація системи соціологічного моніторингу 1500 осіб різних категорій населення області щодо:

- вивчення потреб органів державної влади та органів місцевого самоврядування у фахівців з питань європейської та євроатлантичної інтеграції;

- визначення ставлення населення Закарпаття до перспектив вступу України в ЄС і НАТО.

- Проведення міжнародних наукових конференцій та “круглих столів” з тематики Інституту за участю вчених-науковців підрозділів НАН України, викладачів і студентської ради ЗакДУ; Представництва МЗС України; Регіонального відділення НІСД; структурних підрозділів ОДА, а саме:

- з актуальних проблем євроінтеграції України та забезпечення стратегічного партнерства з сусідніми державами:

- “Стан, проблеми і перспективи України на шляху до Світової організації торгівлі, ЄС, НАТО”;

- “Україна – Росія: новий порядок денний стратегічного партнерства”;

- “Вдосконалення підготовки фахівців у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції”;

- “Ставлення населення Закарпаття до процесів євроатлантичної інтеграції України”.

- Роз’яснювальна робота з метою підвищення поінформованості населення щодо перспектив і наслідків вступу України в ЄС і НАТО:

- а) започаткування і проведення спільно з Закарпатською обласною державною телерадіокомпанією циклу телепередач (“типу ток-шоу”) для студентів і молоді “Україна та європейська та євроатлантична інтеграція: за і проти”;

- б) організація і проведення на сторінках газет Закарпатської обласної державної адміністрації і Закарпатської обласної ради “Новини Закарпаття” і “Карпаті і газ со” (угор-

ськомовної) конкурсу-вікторини “Що таке ЄС і НАТО? Створення, розвиток і сучасний стан”.

- Вироблення практичних рекомендацій на підставі проведених досліджень. Видавнича діяльність Інституту:

- а) забезпечити періодичність випусків Наукового вісника ЗақДУ. Серія: “Історія” – “Міжнародні відносини: євроінтеграційні процеси та стратегічне партнерство України з сусідніми державами”;

- б) підготувати і видати підручники та навчальні посібники з навчальних дисциплін:

- “Теорія і практика транскордонного співробітництва в системі міждержавних відносин”;

- “Проблеми і перспективи входження України в Європейський Союз”;

- “Проблеми національної та регіональної безпеки України”;

- “Механізм гармонізації законодавства України з законодавством Європейського Союзу в рамках Програми суцідства”.

Керівництво ЗақДУ створило для Інституту сучасну високотехнічну матеріальну базу. Працівники Інституту мають достатній фаховий науковий рівень та значний досвід організаційної роботи. Все це дозволило Інституту взяти участь в оголошеному Міністерством освіти і науки України конкурсі проектів на виконання у 2007 році загальнодержавних та науково-методологічних заходів Цільового плану Україна-НАТО. Нами підготовлено три запити на участь у конкурсі. Розраховуємо на можливість перемогти у ньому, адже тематика нам близька – європейська та євроатлантична інтеграція України.

* * *

Однак підготовка магістрів у вищих навчальних закладах – складний і неоднозначний процес. Це засвідчує інтерес до нього не тільки у виступах на нашій конференції, але і жвава дискусія у пресі. Зокрема, цікаві думки висловлюють автори публікації в газеті “Дзеркало тижня” (№14 від 14 квітня 2007 року). Так, вони наголошують, що Болонський процес – “це зручне виправдання для будь-яких реформ у

системі вищої освіти в Україні”. Але постає питання: чи насправді останні нововведення наближені до європейських стандартів?

Ми нещодавно були свідками студентських протестів, зокрема у Львові, викликаних намірами Міністерства освіти і науки ввести додаткові вступні іспити при зарахуванні в магістратуру. Як відомо, Міністерство освіти і науки України не бачило причин для протесту студентів. За словами міністра освіти, проблема взагалі є надуманою, оскільки в нинішньому році з 325 тис. бакалаврів 287 тис. пішли вчитися на спеціаліста і магістра, тоді як у західних країнах після бакалаврату продовжують навчання 15-20 % студентів. Багато випускників, стверджує міністр, йдуть у магістратуру після практичної роботи, “коли людина викристалізовує свої знання”.

Ситуація з реформами не є оптимістичною і в самій Європі. З одного боку, регулярно з’являються звіти, в яких йде мова про поліпшення ситуації у сфері вищої освіти і формуванні єдиного європейського освітнього простору до 2010 року. З іншого – дедалі частіше в них звучать ноти песимізму. Багато проблемних питань до цього часу не мають відповіді.

Так, по сьогоднішній день залишається нереалізованим один з головних принципів Болонської конвенції – мобільність. Перешкодою на шляху її ефективного впровадження є неузгодженість навчальних програм у європейських вузах, проблеми з візами і дозволами на роботу для студентів і науково-педагогічного складу, відсутність єдиного додатку до диплому, який би визнавали всі країни – учасниці Болонської конвенції. Згідно з даними Європейської асоціації університетів, озвученими на XIII-й Європейській студентській конвенції в Берліні, лише 47% вузів Європи видають студентам єдині загальноєвропейські додатки до дипломів. Впровадженням ECTS – кредитно-трансферної системи, яка повинна забезпечити повноцінне функціонування системи освіти, – можуть похвалитися тільки 66% університетів Європи, а такі країни, як Естонія, Латвія, Іспанія і Греція, віддають перевагу національним системам освіти.

Не все так безхмарно, підкреслюється в публікації, і в соціальному вимірі європейського освітнього простору. Основна вимога студентських організацій Європи на кшталт ESIB (Об'єднання національних студентських спілок Європи) – безоплатна освіта і надання державних грантів на навчання. І якщо перша проблема – безоплатна освіта – практично вирішена, за винятком деяких країн (до прикладу, Німеччини, в якій кожен федеральний округ самостійно вирішує питання оплати за навчання), то гранти незабаром стануть швидше винятком, ніж правилом для європейських студентів: у планах міністрів-європейців – відмінити надання грантів, замінивши їх позиками. “У нинішніх умовах надання грантів на навчання є частково корумпованою сферою, адже тільки 70% тих, хто подає на грант і відповідає його критеріям, цей грант отримують. 30% студентів, які цілком відповідають критеріям освітнього гранту, отримують відмову”, – повідомляє Ахим Гопбач, член акредитаційної комісії Департаменту вищої освіти Міністерства освіти і науки Німеччини.

Болонський процес, як роз'яснює комітет по його впровадженню Об'єднання національних студентських спілок Європи, не передбачає ніяких екзаменів між бакалаврським і магістерським навчальними циклами. Загалом, як підкреслюють представники Вільної федерації студентських спілок Німеччини і слова яких наводяться у згаданій публікації “Дзеркала тижня”, досить часто уряди європейських країн, проводячи якісь реформи, підкреслюють, що роблять це згідно з вимогами Болонської конвенції хоча в дійсності керуються власними поглядами. Ситуація із введенням екзаменів при переході в магістратуру в Україні – яскравий тому доказ.

(Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання фахівців на міжнародному ринку вищої освіти: Збірник наукових статей за матеріалами XIV Міжнародної науково-практичної конференції (17-20 квітня 2007 р., Ужгород (Україна) – Сніна (Словаччина)). – Ужгород: Ліра, 2007. – С. 69-77.)